

ORSZÁGÉPÍTŐ

A Kós Károly Egyesülés folyóirata

ÉPÍTÉSZET | KÖRNYEZET | TÁRSADALOM

▶ SZENT LÁSZLÓ-
TEMLOM

Debrőd

▶ FŐÉPÍTÉSZ

Varga Csaba | Nagymaros

▶ HEFELE-DÍJ, 2014

Litkei Tamás

▶ INTERJÚ

Szűcs Gábor

▶ PLAN KÁVÉZÓ

Kolozsvár

2015
02

KÓS KÁROLY
EGYESÜLÉS

◀ Fő tér, kert- és tájépítész: Kecskés Tibor, 2006

INTERJÚ VARGA CSABÁVAL

Erhardt Gábor

◊ **Mióta Nagymaros főépítész?**

2001 májusa óta. Ez a tizennégy év már akkora idő, hogy kicsit talán nagymarosinak is tartom magamat.

◊ **Hány polgármestert és képviselő-testületet szolgált ez idő alatt?**

Három polgármester és öt képviselő-testület munkáját próbáltam segíteni, szolgálva Nagymarost, a várost.

◊ **Volt valamilyen, korábról datálható kapcsolata, kötődése a településhez, akárom mondani, a városhoz?**

Nem voltak különösebb előzetes ismereteim Nagymarosról, így az ismerkedést minden fronton óriásléptekkel kellett indítanom. Jártam a várost, fotóztam, körbepalogoltam a mezsgyéket. Ismerkedtem a marosiakkal, történeteket kutattam, minden héten egy-két órát a váci levéltárban töltöttem, gyakorlatilag az ott fellelhető összes dokumentumot átnyalazva. Mára elmondhatom, hogy elég sokat tudok a településről, de a nagyobb rálátásból következően azzal is tisztában vagyok, hogy mégiscsak elég keveset. Még mindig nagyon sok felfedezni-, megismernivaló vár rám, remélem.

◊ **Mi volt az első kihívás, amellyel főépítési tevékenysége kezdetén találkozott?**

Ideérkezésemkor éppen a rendezési terv készítésébe, annak sajnos már csak a végére estem bele. A 2002-ben elfogadott rendezési terv készítését még nem én irányítottam, fogtam össze, azt a jegyző úr vitte a vállán. Szerencsére egy nagyszerű várostervező kolléga, Rosivall Ágnes készítette az anyagot. Ő nagy alaposan, mélyen belemerülve szedte azt darabjaira, majd abból kidolgozott rendszert alkotva egyesítette a várost a rendezési terv lapjain.

◊ **Ezek szerint építészeti szempontból nem volt katasztrófaközei helyzetben a település?**

Valóban nem. Olyanfajta terv született, amely utcánként, sőt utcarészenként képes követni a helyi sajátosságokat. Ehhez nagy odaadásra, az adott munka és a település szeretetére, ismeretére volt szükség a településtervezőink részéről. E rendezési tervnek azonban sajnos

volt egy nagyon elhibázott oldalága (Rosivall Ágnes akarata ellenére), amely kijelölt egy gazdasági területet a Duna és a főút közötti külterületi sávban. Ez még a visszafogott beépítési paraméterek mellett is hajmeresztő ötlet volt a Dunakanyar közepén. Szerencsére a tulajdonviszonyok rendezetlensége megakadályozta a gyors megvalósíthatóságot, így a következő módosításig – ami a gazdasági terület megszüntetése lett – nem történt semmi.

◊ **Milyen eszközökkel kezelte a későbbi rendezéstervezési módosításokat?**

A későbbi rendezési tervek egy új, a lakosság széles körében megvitatott, sőt az ő bevonásával készült anyagon alapultak, amely már mentes volt a túlkapaszkodól, az értékekre és azok fejlesztésére koncentrált. E koncepciót akár a slow-mozgalommal is lehetne rokonítani. Hasonló az értékrendje.

◊ **Mit jelent ez pontosan?**

Ez címszavakban összefoglalva a szolid turizmusra, egy leendő közigazgatási központra, a kultúra kiemelkedő szerepére, a hagyományokra épülő gyümölcsstermesztésre és a helyi termékekre alapoz. Ezek közül a közigazgatási központi szerep időközben aktualitását veszítette. A 2003-tól működő, új, járási alapú közigazgatási rendszerben Vác és Szob között erre már nincs szükség. E terv többi ágát lépésről lépésre próbáljuk megvalósítani, teret adni ezek kibontakozásának.

◊ **Ezek az új törekvések egy teljesen új településképre alapulnak, vagy az adottságokat veszik figyelembe? Milyennek látja Nagymaros város karakterét?**

A város egyszerre kicsi és nagy. Közel ötezres lélekszámával a legkisebb városok közé tartozik, ugyanakkor földrajzi helyzete és történelme alapján – Visegrádhoz hasonlóan – kiemelkedő jelentőségű település. Lakosságának alapján egy nem is túlságosan nagy falu is lehetne, ugyanakkor mégis ízig-vegyig város, úgy is mondhatnám: egy kis kisváros.

◊ **A kisvárosok rangját általában a településközpont határozza meg. Így van ez Nagymarossal is?**

Valóban, a központ a zárt sorú, főképp eklektikus beépítésével, a gótikus templommal, a nagyvonalú, Dunára kifutó Fő térrel, a rangos szecessziós iskolával egy nagyon szerethető, élhető, emberléptékű kisváros hangulatát adja. Ugyanakkor a felfutó völgyi utcákban a falusias parasztházak az uralkodók, amelyek viszont szintén egyedi, nagymarosi jellegzetességekkel bírnak.

◊ **Az igazán érdekes részek egy építész számára - gondolom - inkább az átmeneti területek.**

Igen, több helyen az oromzatos parasztházak és a kisvárosias zárt sorú épületek vegyesen, egymás mellett is előfordulnak. Ezeket a részeket megfigyelhető az egykori városiasodási folyamat egyik módja, amikor az eredetileg oromzatos parasztházat az utcafronton, rá merőlegesen bővítették, azaz „zárt sorúsították”. Fellelhető még olyan zárt sorú ház is, ahol két parasztház épült össze úgy, hogy még látható az eredeti parasztház utcai tornácának maradványa is.

▼ Nagymaros látképe, korabeli képeslap, 1917

FŐÉPÍTÉSZEK

Varga Csaba – Nagymaros

fotó: Varga Csaba

Varga Csaba [1966]

1980–84 Hild József Építőipari Szakközépiskola, Győr

1984–87 Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola

1987–1990 Makona

1990– Axis Építésziroda

1992–94 Törökoppány

2001– Nagymaros főépítész

2003– Dunakanyar Tervtanács tag

2011– Budafok-Tétény Tervtanács tag

2012 Kós Károly-díj (Axis Építészirodával)

› **Vannak egyéb, Nagymarosra vagy annak egy részére jellemző, különleges épületek?**

A település Dunához közeli, oromzatos parasztházként megmaradt épületei külön sajátosságokkal bírnak. Egy kb. 150 évvel ezelőtti nagy árvízet követően e házakat megemelték. Leszedték a föld- és tetőszerkezetet, magasabbra húzták a házat, és felemelték a padlószintet, így védekezve a várható következő árvizek ellen. Az építkezésekhez vettek egy „tutajt”, ami azt jelentette, hogy a Dunán Pest felé úsztatott, összekötött rönkökből, építési fából vásároltak egy-egy egységet. Ezekből épültek az új faszerkezetek. Fa volt bőven, ezért szinte mindenhol csapos gerendafödémek vannak ezekben a házakban. Ilyennel máshol még nem találkoztam. A díszes tornácokat is ekkor építették a házakhoz. E lakóházak belső terei is kifinomultak. Az átépítések során az egymás után sorolódó helyiségeket nagyméretű, sokszor kétszárnyú, váztablázatos-béltetes ajtókkal nyitották össze, tengelyben, mint egy századfordulós városi polgárház elegáns tereit. A belmagasságok is ehhez a nagyvonalúsághoz igazodnak: három méter körüliek. Mindez egy „parasztház”-ban. Ezeket a beépítéseket még színesítik a szétszórtan (a Duna-parton, a dombtetőn stb.) elhelyezkedő patinás, úgynevezett „svájci villák”.

› **A svájci villákhoz és a parasztházakhoz hozzátartoznak a faragott ácsszerkezetek és a natúrserép-fedés.**

Egykor Maroson téglagyár is működött, a múlt századforduló utáni épületek nagyrészt az innen kikerülő téglából épültek, tetjük marosi cserép fedé. A marosi cserép fellelhető a Dunakanyar többi településén is, Dunabogdánytól Esztergomig, Verőcétől Szobig, de még messzebb is. E sajtolt jellegű cserép jellegzetessége, hogy a rajta lévő kiálló rombuszminta miatt nem szükséges hozzá hófogó. Még ma is látható a város egy-két pontján az eredeti, túléltett (ezzel fagyállóvá tett) marosi téglából készült járda.

› **Építészeti karakteréhez hasonlóan van a településnek egyéb, saját kulturális arculata?**

A várost Mainz környékéről betelepült svábok lakják, a szomszéd településekhez, Visegrádkhoz, Zebegényhez és Kismaroshoz hasonlóan. Nagymaros földrajzi helyzete a többi, szűken vett dunakanyari településhez hasonlóan speciális. Területe beszorul a Duna és a Börzsöny közé, ezáltal koncentrálnodik. A szűk völgyi utcák, kiérve a hegy szorításából, kiszélesednek, teresednek, és lezárás nélkül lefutnak a Dunáig. Az egyik ilyen kiterjedés maga a Fő tér, melynek felső részét az egykor kerített gótikus templom uralja. A közlekedés (a vasút és a főút) erős, a Dunával párhuzamos határvonalakat képez, a Fő tér egységét három részre szabdalva. A templom alatt a vasút szeli át a teret, az alsó harmadában meg a főút. A felső zárás a templommal szembe forduló zárt sorú beépítés, míg az alsó zárás hiányzik, a főter kifut a

Dunára, szembenéz Visegráddal, ezzel is jelezve a két település összetartozását.

› **Gondolom, a tevékenységéhez kötődő fejlesztések a Fő térhez kapcsolódtak.**

A nagyobb léptékű városfejlesztéseink innen, a központból indultak ki. A templom feletti részek rendbetételével kezdtük (Monsberger tér, Szent Imre tér), majd a középső és az alsó térrész következett. A felső térrészek bensőségebb hangulatúak, a templom mellett egy új Szent István–Gizella-szoborral, amely Lukács István szobrászművész alkotása. Kicsit feljebb egy kőfeszület áll, valamint egy adakozásból emelt épített kút, melynek kőmunkáját Lukács István szobrász végezte el, a kovácsoltvas részeket pedig Seregi György kovácsművész alkotta meg. A Fő tér felett indul el a kálvária szép lépcsője a stációkkal, faragott kő lépcsőidomokkal, eredeti marosi téglapihenőburkolatokkal. A lépcső kötőmbjeibe belevesték a kálvária építését lehetővé tevő adakozók neveit, melyeket a Szent Imre téri kút kövei is megőriznek.

› **Milyen elemekből állt a Fő tér felújítása?**

A Fő tér terveit Kecskés Tibor kertészmérnök készítette. Ezeket menet közben kiegészítettük a tér közepén egy Szent Márton-szoborral (Nagy Attila szobrászművész alkotása, az alsó térrész tetején pedig egy országzászlóval. Ezek mind a középtengelyben helyezkednek el, akár csak a műemlék kereszt a vasút alatt, és a milleniumi emlékmű a felső térrész alján.

› **Nagymaros érdekessége, hogy szinte két főtere van egymás mellett.**

A Fő tér átalakítása után a következő, párhuzamos, kiszélesedő utca, a Magyar utca következett, valamint a kettő közti átkötő szakaszok. E terveket a Pagony Iroda készítette, Herczeg Ágnes vezényletével. A központ rendbetételének II. ütemében kiemelt jelentőségű lesz az idén százéves szecessziós iskolaépület felújítása. A Magyar utcát az idők folyamán teljesen átalakították. Két külön nyomtávú útrész húzódott rajta, közepén egy zóldsávval. Ezt megszüntettük, és visszaállítottuk a hagyományos, eredeti utcarendet, amely egyébként is sokkal jobban tudja szolgálni az utca életét. A felújítás során alapvető szempont volt, hogy természetes és nívós anyagokat használjunk. Így esett a választás a kockakőre az utak, és a téglára a járdák esetében, utalva a már említett téglagyárra.

› **A főterek felújításához homlokzat-felújítások, épület-helyreállítások is tartoztak?**

A közterületi felújításokkal párhuzamosan három, fontos helyen álló, helyi védettségű saroképületet is felújítottunk, illetve kibővítettünk. Az első a Fő tér és a Váci út sarkán álló könyvtárépület, melynek terveit Robogány Andrea (Kvadrum Kft.) készítette. Az épületre visszakerült az eredeti sarki bejárat, és a hozzá illő, mégis mai, új tetőtér-beépítéssel bővítettük a házat. Az eredeti, eklektikus homlokzatot helyreállítottuk,

a hiányzó vakolatdíszeket pótoltuk. A ház az Év homlokzata pályázaton különdíjas lett. A másik ilyen, szintén önkormányzati, és szintén helyi védelem alatt álló épület a Váci út 21., amely a Váci út és a Magyar utca sarkán áll. Ennek terveit Jánosi János (Kvadrum Kft.) készítette. Ez a ház már egy ideje használaton kívül volt, nagyon rossz állapotban. Ebből egy kávézó-galériát alakítottunk ki, amely azóta nagyon jól működik: színes művészeti kiállítások, egyéb kulturális események váltják itt egymást.

› **És a harmadik?**

A harmadik épület szintén sarokház a Magyar utcában, a vasút alatt. Ez nem volt önkormányzati tulajdon, a településnek meg kellett vásárolnia. Eredetileg étteremként működött. Az idősebbek még emlékeznek az épület kerthelyiségében tartott esküvőkre, összejövetelekre. Felújításakor az volt a célunk, hogy egyrészt az iskola, az óvodák és az öregek otthona részére biztosítsuk a főzőkonyhát és az étkezési lehetőséget, másrészt, hogy a város központjában legyen egy látogatható, este és hétfőig is nyitva tartó színvonalas étterem. A klasszicista ház leromlott állapotban került hozzánk, udvari oldalait teljesen átépítették. Kívül-belül helyreállítottuk az épületet, elhelyeztünk benne egy modern, jól felszerelt konyhát, az udvarát pedig újra megnyitottuk kerthelyiségként kialakítva. A házhoz tartozik egy nagy oldalkert is, melyet összenyitottunk a Fő tér és a Magyar utca közt húzódó gyalog

úttal, azzal a céllal, hogy ez lesz az időszakos, alkalmankénti helyi piac tere. A ház felújítását én terveztem.

› **Említette, hogy a felújított épületek között helyi védettségűek is voltak. Ezek védettségének nyilvánítása már az ön nevéhez fűződik?**

Főépítészeti tevékenységem elején két dologra kiemelten koncentráltam. Ezek közül az egyik a helyi védelem volt. Pontos listát vettem fel az értékes épületállományról, és elkezdtem ezek kutatását, dokumentálását. A városmagból kiindulva egy-két utcánként, nyolc-tíz házanként sorra védettség alá vettük a Nagymaros jellegét alapvetően meghatározó épített értékeket. Jelenleg több mint 280 épület áll helyi védettség alatt, és még kb. 20-30-at tervezek a képviselő-testület elé vinni. 300 ház egy ötezres településen szép szám, szerencsések vagyunk, hogy eleink ennyi szépséget hagytak ránk. Ezzel viszont komoly felelősség is társul. Kidolgoztam egy helyi védelem támogatási rendeletet, amelyet a testület meg is szavazott. Mondhatom, hogy az egyik legsikeresebb akciónk indult el: eddig kb. 20 épület újult meg a város támogatásával. Sajnos két-három éve megtört a lendület, de remélhetőleg nem véglegesen.

› **És a másik szívégye mi volt?**

A másik fontos főépítészeti feladat a készülő tervek véleményezése, a tervezett építkezések figyelemmel kísérése. Ennek

Kő pollerek a Fő téren, ▶
terv: Varga Csaba, 2012

◀ Utcabútor, Szent Erzsébet tér, tervek: Varga Csaba, 2009
▼ Fő tér, kert- és tájépítész: Kecskés Tibor, 2006

érdekében dunakanyari kollégáimmal (Visegrád, Verőce, Zebegény főépítészei) elhatároztuk, hogy létrehozunk egy Dunakanyar Tervtanácsot. Ehhez a Főépítési Kollégium által kidolgozott anyagot vettük alapul, és fejlesztettük tovább a mi adottságainkra. A bökkenő az volt, hogy egy több települést összefogó terv-

tanács létrejöttéhez polgármesteri szintű megegyezés kellett volna, amire akkor nem volt sok esély. Legalábbis igen sok idő kellett volna ezt tető alá hozni, főleg úgy, hogy az egyes települések képviselő-testületei – félreértelmezve a tervtanács jelentőségét – eleve nehezen álltak az ötlet mellé.

► **Mindegyik településnek egységes településképi rendeletet kellett volna elfogadnia. Sajnos ez országos szinten is ritkán valósul meg.**

Egy svédcsavarral azt találtuk ki, hogy a közösen kidolgozott rendelettervezetet mindegyikünk külön-külön próbálja meg elfogadtatni a saját településén (ez sem ment könnyen). Mindenhol önálló települési tervtanács működött, ugyanakkor mindegyiknek ugyanazok a tagjai (csak az elnök személye változik, éppen a szerint, hogy melyik település tervét vizsgáljuk), és mindegyiket Dunakanyar Tervtanácsnak hívjuk. Így is működünk sokáig, mára viszont már csak Visegrádnak van tervtanácsa, ahol építész a polgármester, és tudja, látja ennek fontosságát.

► **Verőcének és Zebegénynek már főépítésze sincs.**

Elég szomorú, hogy az egyéni érdekérvényesítésnek esnek áldozatul a rengeteg energiával létrehozott és működtetett, alapvetően segítő-jobbító szándékú kezdeményezések. Tanulva hibáinkból, itt lehet előlről kezdeni a dolgot.

► **És mi a helyzet a településképi véleményezéssel?**

A főépítési véleményezés sem ment könnyen. Gyakorlatilag 2013-ig nem tudtam elérni azt, hogy a benyújtott engedélyezési terveket megkapjam, véleményezhessem, és ezáltal érvényesíthessem a környezetbe illesztés és a hagyománytisztelet elveit. „Jobb, ha ezeket a főépítész nem látja, mert még beleszól” alapon erősen szelektálódott a tervmenyiség. Ugyanaz a félreértelmezés, mint a tervtanácsnál: a jobbító-segítő igyekezetet gáncsoskodásnak, beleszólásnak tartják. 2013-ban megalkottuk a településképi véleményezési rendeletet, és ezzel a főépítési véleményezés is egyenesbe került. Azóta látom a terveket, van lehetőség kommunikálni a tervezővel és az építetővel.

► **A szabályozás másik fontos, ámde meglehetősen bürokratizált, rugalmatlan eszköze a HÉSZ. Mi erről a véleménye?**

A rendezési terv alapvető célja, hogy a településfejlesztési koncepcióban lefektetett

célok, fejlődési irányoknak teret adjon, előkészítse azokat. Ennek egyik része az egyes területek részletes szabályozása, amire én úgy tekintek, hogy az adott kulturális helyzetünkben (országos szinten) szükséges és kikerülhetetlen, de messze nem a legjobb megoldás. Arra alkalmas, hogy a nagyon durva dolgokat kiszűrjük, de arra nem, hogy tényleg oda való és szép épületek szülessenek. Az tervező- és építetőfüggő. Ha van főépítész, és a gazdaszerépét komolyan veszi, akkor ezen tud árnyalni. Ugyanakkor, ha megjelenik egy kvalitásos, előremutató ötlet, terv, akkor azt gúzsba is kötheti, akár el is lehetetlenítheti.

► **Az építési engedélyezés körének fellazítása is ezt a folyamatot erősíti.**

Alapvetően szép gondolat, hogy minél több dolgot az építésre és az építetőre bízunk, de sajnos nem vagyunk azon a kulturális szinten, hogy az esetek túlnyomó részében ez be is váljon. Egy főépítész kollégám mondta egyszer, egy tervtanács alkalmával, ahol az általa képviselt településnek egyáltalán nem volt szabályozási terve, hogy „a rendezési terv én vagyok”. Ennél érzékenyebben az adott helyszínt, az adott helyzetet figyelemmel kíséreni nem lehet.

► **Az ön által felügyelt későbbirendezési terv-módosításokban milyen említésre méltó dolgok szerepeltek?**

A 2002-es átfogó szabályozás után, 2009-ben egy viszonylag nagy területet érintő módosítás következett. Ennek egyik fontos elemét képezte a volt zártkertek rendezése. Nagymaros komoly problémája, hogy a szabályozás hiánya (2002 előtt egyáltalán nem volt a külterületekre elfogadott szabályozás), majd annak kijátszhatósága (gazdasági épületnek épült nyaralók és lakóházak) teljes káoszt eredményezett a Kismaros és Nagymaros közti erős látványbeli kitettségű hegyoldalon, az infrastruktúra teljes hiánya mellett. Erre próbáltunk ráhúzni egy szabályozást, amely hosszú távon képes a már kialakult rendezetlenségen javítani, és ezzel az értékes terület szintjét emelni. Rosivall Ágnes utóbb erre kitalált egy szép elnevezést: „LAKOTT TÁJ”, melyet azóta is előszeretettel használunk.

► **Országos szinten túldimenzionált (vita) téma a mobilgát, amit önök csendben, szinte magától értetődő módon valósítottak meg.**

A Duna alapvetően meghatározza Nagymaros életét. Helyzete más, mint Visegrádon, ahol a főút a város és a folyó között van. nálunk az út áthalad a városon, sőt a központon, a Fő téren is. Míg Visegrádon előny, hogy nem kell küzdeni a forgalomból eredő balesetveszéllyel és épületkárokkal, addig nálunk meg az az előny, hogy a Duna szerves része a városnak. Kb. 3 km hosszú sétányunk van, lefutó utcák, régi beépítések, Duna-parti villák stb. Próbáljuk is folyamatosan fejleszteni e kiemelt területet. Játzótereket, hintaparkot, strandot építettünk, folyamatosan fejlesztjük a burkolatokat, utcabútorokat, zöldfelületeket. Ehhez kapcsolódott az egyik legnagyobb szabású fejlesztésünk is, az árvízi védekezés kiépítése, amely párhuzamosan, egymással átfedésben készült/készül a központi rendbetételével.

▲ Galéria, építész: Jánosi János, 2013
◀ Könyvtár, építész: Robogány Andrea, 2013

› **A kezdetektől mobilgátban gondolkodott a település?**

Alapvető szempont volt, hogy nem fix, hanem mobilgátat építünk, mert nem akarjuk a várost elvágni a víztől. További fontos kiindulási alap volt, hogy a gát mérnöki létesítményét minél inkább beleolvasszuk, integráljuk az adott beépítésbe. Ez egyben jó alkalom arra, hogy rendezzük az elhanyagoltabb részeket, és felújítsuk a szép, de már beavatkozást igénylő épületeket, építészeti elemeket.

Mivel a Duna elég hosszú belterületi sávot érint, a beruházást három részre osztottuk, szem előtt tartva az alapvetően eltérő vízparti helyzeteket. A három szakaszra háromféle védekezést, mobilgát-építési módszert dolgoztunk ki. Ezek közül talán a középső, a központon, a Fő téren keresztülménő 2. szakasz a legérdekesebb. Itt a védekezés vonalát egybehoztuk a meglévő kerítésvonalakkal. Közvetlenül a kerítések előtt készült egy terep alatti vízzáró beton részfal, le egészen a vízzáró rétegekig, megakadályozva ezzel a buzgárok, visszafolyások kialakulását. A terep felett, a kialakítandó magasság miatt nem lehetséges

(illetve irreálisan többre kerülne) mobilgátal védekezni, ezért az két részből tevődik össze. Az alsó fele egy fix gátfal a vízzáró részal folytatásaként, amelyet mintegy kerítéslábazatként leburkoltunk, főként bontott kövel és téglával. Felette már csak mobil elemek (hüvelyekbe helyezendő acéloszlopok, és az oszlopok közti mobil táblák) vannak, amelyek csak árvíz esetén kerülnek a helyükre, egyébként az eredeti kerítésmezők látszanak.

› **Ezen a szakaszon egységes megjelenésű az épített gátfal?**

A lábazatoknál azt az elvet követtük, hogy egyrészt megtartsuk a telkenként változó kerítések sokszínűségét, ellentétben egy egységes, mindent átvágó mérnöki vonallal. További szempont volt, hogy az értékes, régi kerítéslábazatok és azok eredeti anyagai megmaradjanak ott, ahol azok eredetileg is voltak. Mint az elején említettem, ez a szakasz a központon, annak part felőli alján megy keresztül, ezért sok értékes, helyi védelem alatt álló – sőt egy műemlék – épület is áll itt. Ezeknek szerves részei a 100-150 éves kerítések is. Ahol

meg nem voltak ilyenek, azokon a helyeken most készítettünk az előzőek jellegéhez illő kő- és téglafalakat, változatosan, továbbra is telkenként mást-mást.

› **A fent említett beruházásoknak nyilván nem kizárólag ön a mozgatója. Kik a támogatói, munkatársai e munkákban?**

Ennek és a többi fejlesztési munkának egyik legmeghatározóbb motorja az ízig-veéig lokálpatrióta marosi munkatársam, Murányi Zoltán, aki a hivatal városfejlesztési részlegét vezeti. Közös erőfeszítéseink sikere nagyrészt az ő kitartó munkájának köszönhető.

› **Hogy látja most a város állapotát? Milyen kihívások elé kell néznie a közeljövőben főépítésként?**

Az utóbbi évek felgyorsult fejlesztései révén nagyot lépett előre a város. Ugyanakkor az is látszik, hogy még rengeteg a teendő, nincs lehetőség pihenni, a munkát folytatni kell. Talán ez a legszebb: hogy mindig újabb és újabb kihívások, megoldandó problémák jelentkeznek, hisz egy élő, folyamatosan változó közegekről, egy VÁROS-ról van szó.

MASTER ARCHITECTS
CSABA VARGA - NAGYMAROS

Csaba Varga has been the Master Architect of the 5,000-strong town in the Danube Bend since 2001. At first, he focused specifically on documenting the valuable constructed environment and placing it under local protection. He designed a network of subsidization which helped secure funds for renovation of some twenty of the staggering number of three hundred protected buildings in the town. Significant development was carried out on Fő Square and he was active as Master Architect in reviewing designs and monitoring constructions. In addition to that, Csaba Varga designed a new kindergarten, a restaurant and several family homes and condominiums.

- ▲ Monsberger tér, kert- és tájépítés: Kecskés Tibor, 2002 | fotó: Murányi Zoltán.
- ▲ Légi felvétel | fotó: Civertan Bt.